

ИРЖИ МАРЕК СЪВЕСТ

Превод от чешки: Ирина Къосева, 1980

chitanka.info

Докато обличаше своята стара, поизтъркана тога, съдебният съветник Понахло хвърли бегъл поглед на документите по делото. Всичко беше, както винаги, в съдебната палата наричаха неговото отделение „шамарения съд“, но независимо от това и за обида, и за телесна повреда Понахло произнасяше такива речи, че полупразната зала подсмърчаше от вълнение. Точно този момент съветникът обичаше най-много: тишината малко преди първото изхълцване. После вече носните кърпички летяха към очите и той разбираше; че не е говорил напразно. Естествено, някой може да каже: „При вас са дребните риби, виж в окръжния съд е друго, там поне има защо да се плаче...“, Но старият съветник знаеше, че важното е не защо плаче някой, а че поне веднъж се е разплакал. В неговото изкуство влизаше и това — да разтърси съвестта и на най-опитните търговци. Мъжаката, който става в три сутринта, за да бъде в четири на пазара и преди това да отскочи на по една чорба, не обръща много внимание на някакви си приказки. Но когато и той процеди някоя друга сълза след думите на съветника, явно словото е мерило право в сърцето.

Понахло поглади плешивото си теме и се замисли пред огледалото над тенекиената мивка, „Всъщност хората са си добри и не им трябва съд, стига да могат да се разплачат от само себе си. Само че не могат и точно за това съм тук аз. Аз и, разбира се, глобите и леките присъди, всичките условно; скоро ще се дотътри до пенсия и още никой не съм изпратил зад решетките. Дори за нищо на света не бих искал да седя в наказателния съд, честна дума, не бих искал, защото нямаше да спя спокойно през нощта. Чуваш ли, Йозефе, имаш на подсъдимата скамейка човек, осъден на петнадесет години, а той е на шестдесет и една, не ти ли е неудобно?“

А освен това там съдят и осъждат, но никой никога няма да се разплаче; освен някоя свидетелка, която всъщност няма нищо общо с цялата тая работа. А сълзите са най-важното, в това никой не може да ме разубеди.

Така... „Какво имаме сега? Ами да — обикновен сто и осми параграф, обида. Къде се е случило? В магазина. В гладачницата.“

От тая гладачница съветникът изпадна в изключително добро настроение. В нея винаги топло ухае на влажно пране, жените седят по пейките и си приказват, за да не скучаят; изобщо няма нужда от обиди.

— Днеска ще има много сълзи — каза Понахло и едва ли не влезе весело в залата.

Там седяха две жени — тъжителката и подсъдимата, до тях — двама адвокати, така че всичко щеше да бъде в пълен блясък. Прозорците към площада бяха прашни — това също влиза в обстановката, тук всичко трябва да бъде строго и тъжно, тук е съд, а не панаир.

Обвиняемата заподсмърча веднага, щом съветникът избълва параграфите, които според показанията тя бе нарушила. Параграфите не бяха съвсем точни, но жените не можеха да знаят това, а стажант-адвокатите можеха, но, изглежда, не го знаеха, пък и това изобщо нямаше значение. То беше само встъпление, така трябваше да се започне, за да се знае, че нещата не са прости. „Горе-долу така ще бъде и на страшния съд. И архангел Гавраил ще бъде с точно такава тога, само че гласът му ще е гръмлив.“

Случаят беше съвсем обикновен, фактите — следните: на четвърти март т.г. госпожа Соучкова занесла пране в гладачницата и поздравила приятелски тъжителката госпожа Можна. После дошла госпожа Новакова и Соучкова каза:

— Господи, как зле изглеждате, госпожо Новакова! Как сте прежълтяла!

Новакова само въздъхнала и каза, че и тя не знае от какво... После Соучкова продължила да говори, че започне ли така да слабее човек, това не е на добре; нейната леля от Крживоклат също така започнала и, знаете ли, за един месец пукнала... Новакова оставила дрехите в гладачницата и треперейки цялата, си отишла, а Соучкова продължила със своите размишления. Госпожа Можна и каза, че би трябвало да се срамува, че говори така; какво ще стане, ако горката Новакова приеме това надълбоко. На това Соучкова отговорила, че тя няма за какво да се срамува, че някой друг трябва да се засрами, например госпожа Можна, която е известна на целия квартал като клюкарка.

Думата „клюкарка“ е такава, че с нея човек може да бъде направен за смях. Така Соучкова обидила Можна пред нея, които са били в гладачницата, и те могат да потвърдят това. Като главна свидетелка е дошла притежателката на гладачницата...

Тя се разплака още веднага с влизането си в залата, защото магазинът я чакаше, а това не е дребна работа.

— В гладачницата не е като другаде, не можеш да я оставиш без човек, защото, разбирате ли, господин съветник, прането не трябва да пресъхне.

Съветникът си припомни току-що прострените чаршафи и уханието, когато веднъж на три седмици жената ги сменя, и реши, че свидетелката има право.

После той държа дълга реч за това, че хората трябва да се отнасят с уважение един към друг, и когато подсъдимата и свидетелката се наплакаха, започна да плаче и тъжителката. А съветникът говореше ли, говореше, а стажант-адвокатите скучаеха, защото им беше ясно, че резултатът ще бъде глоба и заплащане на разноските, нали и адвокатите трябва да живеят от нещо, може би обвиняемата беше пресметнала колко ще ѝ излезе тая „ключарка“ и плачеше тъкмо за това.

В заключение съветникът каза, че госпожа Соучкова трябва да е доволна, че е обвинена само в обида. Ако тая Новакова беше подала оплакване (тук той погледна над очилата си, като че я търсеше в съдебната зала), всичко щеше да се усложни, защото думите на госпожа Соучкова биха могли да причинят вреда на здравето ѝ, и тогава всичко щеше да бъде дяволски по-скъпо, драга госпожо!

Сянката на непознатата болна госпожа Новакова като че ли премина съдебната зала и Соучкова прие присъдата с изказването, че няма да я обжалва.

— И все пак ми е чудно, че тая жена, заради която е станало всичко това, не дойде — каза съветникът, като се сбогуваше с двамата стажант-адвокати, които бързаха за следващия процес. Изглежда, го беше яд, че имаше една плачеща жена по-малко...

Откъде можеше да предположи, че от този съдебен процес ще започне всичко, което се случи по-късно.

Госпожа Новакова не отиде там, защото се страхуваше от съда. Пък и действително от доста време не ѝ беше добре.

— Господи — казваше си тя всяка сутрин, — пак имам сенки под очите!

И всеки ден пред нея дълго стоеше чиния със супа, тя я буташе настрана и въздишаше:

— Не, не ми е вкусно, не мога да преглътна дори една лъжичка. А това е супа от говежда опашка, месарят ми избра тлъсто парче.

После си казваше, че трябва да излезе на слънце, слънцето е най-добрият лекар, и тъй като живееше сама, изкачи се на хълма Петршин, който беше на две крачки от Уйезд. Но от слънцето ѝ стана така зле, че с мъка се прибра в къщи и трябваше да легне на канапето и да си слага компреси.

— Защо ме наказва господ? — казваше си тя. — С какво съм го заслужила?

А хората гледаха загрижено след нея, тя усещаше погледите им и отчаяно се стремеше да не ги забелязва. Когато оня ден госпожа Соучкова ѝ каза, че изглежда зле, Новакова предпочете да избяга от гладачницата, иначе сигурно щеше ха се разплаче.

„А Соучкова я съдиха за това, господи, добре, че не ме викаха като свидетелка, сигурно щях да умра. Аз и съд! Все едно, тоя страшният съд няма да ме отмине, на никого няма да се размине, а там...“

Изведнъж се усети толкова слаба, че не можеше да си протегне ръката, за да си вземе вода. На края отиде на лекар. Той беше възрастен господин, от тия, дето ходят по домовете с олющени куфарчета, предписват безвредни прахчета и смешно гъделичат разсъблечените деца с мустаците си.

— Е — каза лекарят, — току-тъй изведнъж не можем да разберем какво ви е. Никой не вижда вътре в човека. С какво всъщност ще започнем? Боли ли ви главата?

Изследваха всичко подред и това трая дълго — то бяха почуквания, прослушвания, проби и всичко възможно. Госпожа Новакова никога преди не беше боледувала, а сега трябваше още рано сутрин да бърза при лекаря! Той изреди всички болести, които имаха хората в Смихов, но не стигна доникъде.

И тъй...

Един ден на Бартоломейска улица, в криминалния отдел имаше нощно дежурство опитният полицаи Блаха. Беше вече доста късно, когато вратата се отвори и влезе една дребна, слаба жена; както после Блаха сподели с колегите си, тя изглеждала като живи мощи, липсвал ѝ само ковчег.

— Какво ни носите, госпожо? — попита той, защото работата му беше да изслушва всеки и след това да го изпрати на съответното място.

— Аз, аз, моля... — заекна госпожата със слаб глас — аз, моля, имам нещо.

— Всички имаме нещо, което не е наред, всички — каза предпазливо Блаха. Както я преценяваше, той реши, че е дошла да се оплаче, че в къщи снахата не ѝ дава да яде или че проклетият домоуправител ѝ спира водата.

— Аз участвах в убийство, господин инспектор — каза тая слаба, болна жена.

Полицаят Блаха дори не мигна. И това му беше добре познато.

— Убийство, казвате? Там винаги са забъркани много хора, госпожо. А какво убийство беше това?

— Убиха дядото.

— Да, да-а... Само че вие, както ви гледам, не изглеждате много добре. Не е ли по-хубаво да се приберете и да си легнете?

— Не мога да спя, дори и докторът не знае какво да прави с мен. Това ми тежи на сърцето.

Подофицерът Блаха въздъхна. От опит знаеше, че при всяко убийство се обаждат поне пет души, които нямат нищо общо с него. „Човек трябва да знае това. На такива думи може да се хване някой млад полицай, но не и аз.“

— Знаете ли какво? Сега е малко късно, всички са си отишли, ама елате утре, аз ще ви изпратя, където трябва. — При това той като опитен полицай беше сигурен, че до сутринта тая жена ще забрави всичко.

Госпожата кимна, измъкна се несръчно през вратата, бледото ѝ лице още веднъж се обърна към полицаия Блаха, след това вратата се хлопна.

Горката жена, бас държа, че е самичка, това много им пречи, жената много има нужда от мъж, ако не за друго, то поне да я ядосва. Като остане сама и ето ти такива истории. Подофицерът Блаха се засмя и си сломи за жена си, която постоянно мърмореше, но, естествено, не можеше без него. После си припомни всички случаи напоследък и се успокои, че никакъв дядо не е бил убит. После си погледна часовника и

спокойно, както могат само хората на дежурство, задряма в своето дървено въртящо се кресло.

Само че на сутринта за най-голям ужас тая жена дойде отново! Хубавичко се усмихна на подофицера Блаха.

— Значи, държите на това, а? — каза Блаха сънливо.

— Трябва, иначе не може. Тая нощ дори спях малко по-добре — каза жената.

„Идва тука да си лекува безсънието“ — намръщи се Блаха и я изпрати по-нагоре. Успя още да каже, че това не му харесва, да извикат лекар, и тръгна към къщи. Дежурството му беше свършило.

— Значи, дядото? — попита млад и симпатичен чиновник.

— Да, дядото — кимна жената.

Чиновникът сви рамене и взе лист хартия:

— Така, формулярче, госпожо... Как се казвате?

— Ана Новакова.

— Адрес?

— На Уйезд, №9; пражанка, вдовица.

— Как сте помогнали при това убийство?

— Донесох въже на съседката Явуркова.

— За какво ѝ беше въжетото?

— За дядото. Тя и мъжът ѝ го удушиха.

Чиновникът въздъхна и си помисли, че старият Блаха е бил прав. Тоя случай беше по-подходящ за лудницата в Бохнице. В Смихов не беше известно никакво убийство на възрастен човек.

— Вие твърдите, че вашите съседи, съпрузите Явуркови, са го удушили. А защо?

— Не знам.

— А като донесохте въжетото, знаехте ли, че е... че ще бъде... хм... за убийство?

— Знаех. Аз имах в къщи хубав шнур и тя каза, че ще удуши дядото. И аз...

— Добре, удушиха го. А къде го сложиха?

— В коритото — каза малко тъжно госпожа Новакова, която имаше достатъчно ум, за да усети, че този господин нещо не ѝ вярва.

— Виж ти! И къде го държат сега?

— В коритото.

— Вчера ли стана това или кога?

— Беше преди половин година — въздъхна жената. — Оттогава аз не съм за никъде. Ужасно е непрекъснато да мислиш за това. Когато говоря за тази случка, и на душата ми става леко, като че имам крила.

Чиновникът бутна листовите настрана:

— Госпожо, моля ви, но вече сериозно. Все пак няма да седнете да твърдите, че удушеният старец лежи вече половин година в коритото в пералната.

— Не, моля, те го държаха в кухнята.

Въпреки желанието си служителят избухна в смях, но жената каза съвсем сериозно:

— Всъщност господин Явурек го заля с гипс. Той е майстор, гипсаджия.

Полицейският чиновник опули очи и отвори уста. Така добре го каза жената, че той се задъха.

— Моля ви още веднъж... Значи, убиха го, сложиха го в коритото и го заляха с гипс. Целия ли?

— Да. Само главата му стърчеше. Гледаше от гипса навън, аз го видях. После Явурек каза, че трябва да го пооправи, и намаза и главата и после дядото вече не гледаше.

Полицейският чиновник се разходи из стаята. Имаше нови обувки и подметките им скърцаха. Тоя скрипящ звук му беше неприятен. Но още по-неприятно беше това, което разказваше измършавялата жена. Всичко звучеше невероятно, но той нямаше право да не му обърне внимание. Особено когато господин съветникът Вацатко е в отпуск и той отговаря за всичко тук.

— Добре, госпожо, засега почакайте тук, аз ще изляза. Ако искате, можете да си четете.

Той хвърли на масата вчерашния брой на „Политика“ и изскочи навън. Отиде да се посъветва с по-опитните специалисти в „детективната“. Няколко господа отидоха да погледнат незабелязано жената, а младият полицейски чиновник изтича за всеки случай до Уйезд, и без това беше близко, само да се мине моста. След малко той се върна. Беше намръщен и въртеше глава.

„Боже, какъв съм глупак! Да се надявам, че старият няма да научи нищо, иначе ще ме убие, цял живот ще си прави майтап с мене. Така да се мина! Веднага ще изпратя тая дъртофелница на психиатър!

Защо пък на психиатър! Направо в лудницата! И нека за всеки случай ѝ намъкнат усмирителна риза!“

Когато той се втурна в канцеларията си, госпожа Новакова седеше тихо на стола с ръце, скръстени на корема.

— Какво? — попита тя нетърпеливо. — Така ли е?

— Не — закрещя чиновникът. — Та в тая ваша къща не живее никакъв Явурек!

Жената се разсмя:

— Разбира се, че не живее! Как да живее, като се премести! Сега живеят в Нусле. Само че не знам улицата...

„Луда, разбира се, че е луда. Ще извикам лекаря“ — каза си чиновникът, но все пак попита:

Така значи, преместили се в Нусле... А как, моля ви, пренесоха коритото с дядото?

Жената простодушно се учуди на тоя въпрос:

— Как ще го пренесат? Имаха носачи. Покриха коритото с одеяло и казаха, че там са сложили съдините и полилея, затова е така тежко, да го носят внимателно.

Чиновникът сухо преглътна.

„Не, тая жена не може да е луда, иначе нямаше да отговаря така точно! Май че аз ще полудея от всичко това! Тя очевидно не усеща какво приказва.“ Тя казва: „Господа, тук има убийство, а вие изобщо не знаете за това. Вече половин година!“

Явурек, гипсаджия, сега без работа, откриха за половин нас. Преместил се бе на Яромирова улица точно преди шест месеца... Полицейският съветник прочете това съобщение няколко пъти. После погледна госпожа Новакова, която седеше до масата тихо и с някакво особено удовлетворение, и ужасено поклати глава.

Нямаше как, от Дирекцията на полицията до тая Яромирова улица трябваше да се изпрати кола и с нея — двама полицаи за всеки случай.

„Все едно, не ѝ вярвам на тая жена“ — казваше си по пътя чиновникът. — Защо ще си признава точно сега? Защо?... Но ако пък е луда, как ще говори така спокойно и точно?

Той почти повярва, когато на вратата се показа господин Явурек и силно пребледня, щом видя полицаите. А напълно повярва, като видя, че в кухнята до стената наистина стоеше корито, завито със

старо одеяло. Чиновникът дръпна покривката. Коритото беше пълно с втвърден гипс, на едно място се виждаше голяма издатина. Когато удариха по нея, гипсът се пукна и те видяха остър пожълтял нос и полуотворено око.

Съпрузите Явуркови стояха в ъгъла на кухнята и трепереха. Отведоха ги. А коритото с гипса, покрито с одеяло, натовариха на погребална кола.

— Е, какво? — попита госпожа Новакова, когато чиновникът се върна. — Така ли е?

Той мълчаливо кимна. Личеше, че е потресен.

— Вас ще ви оставим тук също.

— Аз си мислех, че ще трябва. Нека. Поне ще спя. Ох, какво облекчение усещам!

След това писаха дълги протоколи, изведнъж навсякъде беше пълно с хора, дойде лекар, разпитваха пак госпожа Новакова, научиха от нея всичко възможно, дори и това, как някоя си госпожа Соучкова трябвало заради нея да плати глоба.

Това беше бляскав и строг процес. Госпожа Новакова получи само няколко месеца, защото имаше много облекчаващи вината обстоятелства и най-вече това, че тя сама съобщи за случая и всъщност така сама разкри цялото престъпление.

Между зрителите седяха кротко една до друга госпожа Соучкова, госпожа Можна и притежателката на гладачницата, и още много жени, които си носеха бельото там. Тая гладачница се прослави из целия Смихов.

Присъствуваше и съветникът Понахло; в почивката той отиде отзад при председателя на съда и не без гордост каза:

— Всъщност цялата тая работа почнах да я различавам аз! Никога не съм предполагал, че ще имам някога такъв случай!

Иначе делото не му се харесваше много и двамата главни обвиняеми не пророниха нито сълза.

Когато освободиха госпожа Новакова, която си беше излежала наказанието в затвора, полицейският съветник се сбогува с нея много сърдечно...

— Отново изглеждате добре, госпожо Новакова, вие сте единственият човек, комуто затворът е бил от полза. Ще ви разсърдя

ли, ако попитам нещо... Само така, между нас... Всъщност защо дойдохте да си признаете?

Жената въздъхна:

— Беше така, господин комисар, аз бях много болна, не ми се ядеше, не ми се спеше, беше ми зле. Нашият доктор, много умен човек, дълго ме преглежда и на края ми каза:

— Госпожо, вие не сте болна. Ако сте вярваща, идете на изповед, ако не — бягайте в полицията...

Навън грееше слънце, госпожа Новакова излезе от вратата и тръгна към Народния булевард. Вървеше бавно, подлагаше лицето си на слънцето, а когато стигна до реката, остана дълго на брега.

Навсякъде беше така хубаво!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.